Чурапчыга күн тахсар !

САҺА ОЛОХ

Чурапчы улууһун хаһыата

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

12+

2016 сыл Алтыннаах 6 күнэ чэппиэр № 109 (11276)

Новости Ил Тумэн

ИЗМЕНИТСЯ ИЗОБРАЖЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО ГЕРБА РЕСПУБЛИКИ САХА (ЯКУТИЯ)

Пресс-служба парламента Якутии продолжает знакомить с проектами республиканских законов, поступивших в Государственное Собрание (Ил Тумэн) от субъектов права законодательной инициативы.

В Государственное Собрание (Ил Тумэн) пятого созыва поступила законодательная инициатива Главы Якутии – проект республиканского закона «О внесении изменений в Закон Республики Саха (Якутия) «Об официальной символике в Республике Саха (Якутия)».

Проект закона разработан Ил Дарханом в связи с изменениями, внесёнными в Конституцию (Основной закон) Республики Саха (Якутия). Напомним, парламентом Якутии пятого созыва под председательством спикера Александра Жирикова 15 июня 2016 года принят Конституционный закон Республики Саха (Якутия) «О внесении изменений и дополнений в Конституцию (Основной закон) Республики Саха (Якутия)», в соответствии с которым в части 2 статьи 47 Конституции республики наименование субъекта Российской Федерации «Республика Саха (Якутия)» изложено на языке саха – «Саха Өрөспүүбүлүкүтэ».

Таким образом, согласно Конституции (Основного закона) республики, Государственный герб Якутии представляет собой круг; в центре которого расположено изображение древнего всадника со знаменем с наскальных рисунков реки Лена, на фоне солнечного диска - щита, помещённого в обрамление с традиционным национальным орнаментом в виде семи ромбических кристаллообразных фигур и надписями «Республика Саха (Якутия)» и «Саха Өрөспүүбүлүкүтэ».

В соответствии с Конституцией республики предлагается в части 2 статьи 5республиканского закона «Об официальной символике в Республике Саха (Якутия)», регулирующей положения о Государственном гербе, Государственном флаге и Государственном гимне, слова «Саха Республиката» заменить словами «Саха Өрөспүүбүлүкүтэ».

Таким образом, изменится изображение Государственного герба Республики Саха (Якутия) в части замены надписи названия республики на языке саха.

Пресс-служба Ил Тумэна.

Нэһилиэктэртэн сонуннар

СОЛОВЬЕВКА. Быйыл ардахпаах сайын буолан, Соловьев нэһилиэгэ айан-сырыы мөлөөн, от ыйыгар ыксаллаах быһыы-майгы биллэриллэ сылдьыбыта. Онон тийиин-таһыы үлэлэ тахсыбыттан, үлэҥ-хамаска кэлэ ууктары үөскүүгэ сырыытта. Ол да буоллар, сана оскуолаҕа тутуута графиктан хаалбакка, үлэ-хамыс комиссиэр ыытыллан турар. Соторуттаабыта Мырыла-Мыннаабайы хайыскаабыан суол онгоһуллан, айан-сырыы баар буолла.

Быйыл үүтү туттарыы уонна сиэтиһиэн быллаан хайа да сыллааҕар аһара толоруллубут: Мырылалар Нэһилиэннэлэрэ пуннары туһаран оноруу сыалыгар СР ОДьКХ уонна энергетика министиэристибэтин нөҥүө 4 аттаар мол. суумалаах субсидияҕа тиксэн, бөҕүөгүөкэрин иһин туһаралтар. Ол курдук уулуссаларга, нэһилиэк кэрэ болуо миэстэлэригэр 100 устуука декоративнай мас арааҥ кэрдиннэрин олорпуттар, нэһилиэк дьаһалтатын, КСК-ин тимир сибиэрдэрэ туруорбуттар, фонтан онорууттан ситэриччэтэ, суолу-иниҥи туһаарыыга быллааннаах, үлэ ыытыллыаҥ иннинэ тэҥэ нэһилиэктэрин чулуу дьоннорун аатын үйэтитэр Бочуот скаэрин ситэрэн-хоторон оноруу быллааннар.

***

ЧАКЫРТА. Балаҕан ыйын 14 күнүгэр күөх таллан бастакы утаҕа тардыллан, нэһилиэк дьонугар умнуллубат түгэн тоскойдо. Онуоха "Сахатранснефтегаз" иһинэн үөскүүр тутар-монтаажыыр управление салайаачыта М.А. Кириллин үлэни-хамнаһы сүрүннэн, бу юмэрэҥ тэриллэ үлэлиитэрэ быллаанныыт үлэлэри ситэрэллэр. Олоҥхоох дьаһалта уонна "Үтүө дьыала" хамсаайын үбүлүөйүнэриэн эрэ үлэлиитэрэҥ анаммыт 4 квартираалаах олорор дьиэ тутуллан бу күннэргэ олохо киирдэ. Маны тэҥэ нэһилиэк киинигэр чакырдар биир дойдулаахтара, аатырбыт тустуук В.П. Карпов аатынан эрэ ыаллар переулоктара үөрүүлэх быһыыга-майгыга аҕыйыллыбыт. Бу түөлбэҕэ 9 саҥа дьиэ дьэнэйдэ.

Быйыл "Начинающий фермер" программа чэрчитинэн, эрэ фермер Н.Д. Хомпоев 25 сүөһү киирэр саҥа хотонун тутан үлэҕэ киллэрэр.

Республикаҕа биллэриллибит Туһаран оноруу сыалынан нэһилиэк дьаһалтатын көмөлөһүннүгэр, ОДьКХ тэриллэрэ эрэ хочуолуйдар, оттон "Маарыкчан" ПО эрэ бөҕөргө дьиэлэри көтүрүллүөр. Маны тэҥэ олохтоох дьаһалта үбүлөһиннэрэ эрэ быраҕыллыыбыт уһаайбалары көтүрүү үлэлэ ыытыллыыбыт.

Суруйаачы Эрилик Эристиин төрөөбүтэ 125 сылын көрсө кини аатын үйэтитиигэ, кинигэ анаммыт гимназистардыы соргуттуу үлэ ергиллэн үлэ-хамыс быллаанныан ыытыллар.

Анна ЗАХАРОВА.

Республикаҕа -- бу күннэргэ

ЮРИСТАР 2-С СЪЕЗТЭРЭ ЫЫТЫЛЛЫАҒА

Алтынньы 6-7 күннэригэр Саха Республикатын Гражданскай обществоо институттарын сайдыылларыгар министиэристибэтэ Юристар 2-е съезтэрин ыытыаҕа.

Бу съезкэ республика бары улуустарыттан 500 делегат оту тэҥэ государственнай быыстас уонна олохтоох бэйиин салайааччылар уорганнарын уонна России субъектарыттан юридическай сообщество бөрөстөбиитэлэрэ кыттыыны ылыахтара. Съезд бастакы күнүгэр бочуоттаах ыаллыыттар уонна ыанырыыпаах делегаттар кыттыыларын юриспруденция хайыскаҥыгар актуальнай проблемалар тула тоҕуруок остуолдар, дискуссиялар ыытыллыахтара. Иккис күн Д.К. Симонов - Суорун Омоллоон аатынан Опера уонна балет государственнай театрыгар республика салаатын кытта пленарнай мунньах буолуоҕа. Онуоха Россия субъектын быһыылыыллан Саха Республикатын болмуочуйаттыгар региональнай правовой политика тэриллиитигэ съезд сүрүн сыалынан буолар.

Юристар актуальнай боппуруоспарын кэнниттэн дьүүлэһиннэриэхтэрэ съезд кэнэ дискуссиялыыр площадканан буолуоҕа. Ол курдук социальнай-экономическай проблемалары быһаарыыга юристар оруолларын үрдэтии, идеяларын толору баһыччаабыт үрдүк таһымнаах юристары бэлэмнээбин, нэһилиэннэҕэ правовой культуураҕын үрдэтии, юристар профессиональнай этикаларын, юридическай онтолоруу, боппуруоспарынан юридическай комолоруу оноруу хаачыстыбатын үрдэтии боппуруоспара хорутуллуохтэрэ.

Мунньах чэрчитинэн нэһилиэннэҕэ правовой культуураҕын үрдэтиигэ туһуламмыт иккис Концепция олохтоох киириитин түмүктэрин уонна үүнэр Концепция бырайыатын дьүүлэһии быллаанныар. Итини тэҥэ республикаҕа боппуруоспарынан юридическай комоону оноруу хаачыстыбатын туһаайыы, географиятын кэнсии, юристар социальнай этикаларын үрдэтии, республикаҕа юридическай үөрэхтэһиин хаачыстыбатын үрдэтии уонна юридическай науканы сайыннарыы, оны сэргэ граждаанскай, холбоонай, норуоттар икки арыллыыларыгар бырааппыттар хайыскаларыгар уонна муниципальнай тэриллиилэргэ анал юридическай кадрдарынан хаачыллыыны боппуруоспара болҕомтоно киириэхтэр туруохтара.

Анна ЗАХАРОВА.

Саҥа кинигэ

МАКАР ХАРАҒА АНАММЫТ САҺА КИНИГЭЛЭР

Соторуттаабыта Чурапчыттааҕы кинн библиотекаҕа "Алтыс" литературнай-музыкальнай салонта, "Макар Хара – Улуу Кылайыы ырыаһыта" уонна "Макар Хара. Таллыллыбыт айымньылар: хоһоонор, поэмалар, тылбаастар, ахтыылар, ыстатыйалар" кинигэлэрин сүрэхтэниигэ буолла.

Бу дьоро күн аҕаар саала сэбиэдиссэйэ Марфа Николаевна Кузьмина кинигэлэри дириҥник ырыпаҥ, болҕо түгэни иитэн-саҕалаан ыытта.

Кинигэлэри хомуйан онорбут кэнниттэн Чурапчыттааҕы физкультуура уонна спорт государственнай институтун доцента, философскай наука кандидата, Саха Республикатын үөрөҕириитин туйгуна, Россия уонна Саха Республикатын Сурунаалыыстарын соһуйуҥун чилиэнэ, "Саха сирин литературата" ассоциация уонна Россия философтарын обществотын чилиэннэрэ, хоһоонньут Егор Гаврильевич Винокуров буолар.

Егор Гаврильевич 1951 с. балаҕан ыйын 1 күнүгэр Таатта оройуонун Хара Алдан нэһилиэгэр төрөөбүт. Аармыйаҕа сулуустаабан баран Максим Кирович Аммосов аатынан саха государственнай университет история-филология факультетын саха салаатын ситиһиилэннэх үөрэнэн бүтэрбит. Үөрөөбүн бүтэрэн, дойдутугар Таатта оройуонун "Коммунист" хаһыакка корреспондентынан, кырдьыы үөрүөх музейга дириэктэринэн, Уус-Алдан оройуонун "Ленинскэй тэрийээччи" хаһыатыгар корреспондентынан, Алампа аатынан Бөлүк-Күөл орто оскуолатыгар саха тылын уонна литературатын учууталлыбан, салгыы Тааттаабыта техническэй лицейгэ саха тылын уонна литературатын преподавателинэн, дириэктэрэ науканы солбуйааччыланан үлэлээбит.

2001 сылтааҕа "Социально-философские подходы к изучению мироосмысления А.Е.Кулаковского - Өлөөкүлүөк" диэн тиэмэҕэ диссертацияны философскай наука кандидатын степеннэ ситиһиилэннэх, тыа сирин орто оскуолаларын учууталлыыттан бастакынан комуоскэбитэ.

Оҕо эрдэҕиттэн айар үлэҕэ хоноон барбыта. Маннайгы хоһооно 1965 сылтааҕа "Коммунист" хаһыакка бэчээтэммитэ. Сыыйа хоһоонноро, очерктара, кэпсээннэрэ, ыстатыйалара оройуон да, республика да хаһыаттарыгар, сурунаалларыгар тахсыталаан барбыттара. Билигин кини сиппит-хоппут суруйуулара күн бүгүнэ диэри бэчээтэнэллэр.

"Сүүс сыл, сүүс суруйаачы" диэн Тааттаабыта хаһыат редакциятыгар тахсыбыт антологиҕа 100-с кэнниттэн киирбитэ. Бу кинигэҕэр Егор Гаврильевич тоҕус хоһоонно киирбитэ.

Бастакы сүрэхтэбит кинигэбит "Макар Хара – Улуу Кылайыы ырыаһыта" диэн Таатта оройуонун Уолба нэһилиэгиттэн торуттэх, «Кыым» хаһыакка уонтан тахса сыл тыа хаһаайыстыбатын салаатын сырдатыыт талаанныах сурунаалыыс, биллиилээх фронтовик-поэт Макар Иванович – Макар Хара айбыт бай ис хоһоонноох нэһилиэстибэтин ырыпаҥ, кини олоҕун, айар үлэтин аҕаарчы кинэ эйгэлэригэр таһаарда. Егор Гаврильевич бу ырыпыыны Макар Хара хомоҕой хоһоонкутар, кини олоҕун, үлэтин оҕо эрдэҕиттэн сэҥээрэриитэн, аҕаарчы быһыылаан сүгүрүйүүтүттэн буолар.

Иккис кинигэбит - "Макар Хара. Таллыллыбыт айымньылар: поэмалар, хоһоонор, тылбаастар, ахтыылар, ыстатыйалар". Кинигэҕэ фронтовик-поэт "Күөх хайаҕа" диэн кэпсээнэ, 136 хоһоонно, поэмалара, тылбаастара, оны сэргэ кини төрөппүт ыччата, Российскай Федерация уонна Саха Республикатын үтүөлүк бырааһа Земфира Макаровна Кузьмина, биирдэ алтыспыт уолдьастарын ахтыылара киирбиттэр. Кинигэ бүтэнник түүмүгэр Егор Гаврильевич онорбут биобиблиографическай ыйыныыгар, Макар Хара уус-уран айымньылара хомуурунньуктарга уонна периодическай бэчээккэ тахсыбыт үлэлэрэ, ахтыылара, ыстатыйалара, истиҥнэ онгоһуллубута кинигэ суоттаах, ис хоһоонун байыппан, аҕаарчыга улаханнык үчүгэй-кэмэ буолара саарбахтаммат.

Кинигэ сүрэхтэниитигэр ыаллыы олорор Таатта улууһуттан Егор Гаврильевич бэйиэ дойдулаахтара, Таатта улууһун культуураҕа управлениетин начаалынна Афанасий Петрович Лошкин, кинигэмнит библиотечнай ситим дириэктэрэ Анна Константиновна Бисонова, кинн библиотека аҕаар салаатын библиотекаран Полина Николаевна Иванова, Макар Хара төрөөбүт нэһилиэгиттэн кини аатын сүгэр Усть-Маҥаа модельнай библиотека сэбиэдиссэйэ Екатерина Юрьевна Рахлеева кыттыныылар.

Саха литературатын сайдыытыгар улаханнык кыттыбыт киэтэрэбит; урааны суолу-ниҥи хаалларбыт фронтовик-поэт Макар Хара айар үлэтин үөрэтиигэ, сырдатыыга, айымньыларын саҥалыы сорҕотон биллиини аҕаарчыга, кэлэр кэлэҥнэр тиэрдиигэ сүгэн үлэни онорбут Егор Гаврильевич Винокуровка улуус бары тэриллэриттэн, Чурапчыттааҕы физкультуура уонна спорт государственнай институттан, оскуолалартан туһаанныах бөрөстөбиитэлэр, олохтоох суруйаачылар, аҕаарчылар кэлэн эҕэрдэлэстилэр, махтаныылар, үйэлэх үлэ түмүлүн тэҥэсьбытын болҕотоннолэр, кинигэлэр тула саҥаларын үлэлиннилэр.

Екатерина МАКАРОВА, кинн библиотека.

Саха суругун-бичигин төрүттээччи С.А. Новгородов төрөөбүтүн 120 уонна саха алфавита төрүттэммитин 100 сыллара

САХА СУРУГУН-БИЧИГИН ТӨРҮТТЭЭБИТ УЛУУ КИҺИБИТ

Саха саарына С.А.Новгородов 1982 с. олунньу 13 күнүгэр Боотуруускай улуус 2-с Хатылы нэһилиэгэр (билигин Чурапчы улууһун Болтоно нэһилиэгэ) төрөөбүтэ.

Аҕата Андрей Александрович Новгородов С.К.Дмитриев этнографическай дьаҕаны төрүттэх эрдэ-эрдэ кэлин байан, сэниэ ыал ахсаанынан кинрбит киһи эбит. Сүөһүтүн ахсаана сүүрэ тиийбитэ, дьиэтигэр икки хамначчыттааҕа, биир үөһиттээҕэ биллэр. Сип-нууччалыы аҕыра, онон уолун Сэмэни кыра эрдэҕинэ таҥара кинигэлэрин аҕарга үөрэппит. Онон кыра Сэмэни нэһилиэккэ олорор псалом аҕаанчы Андрей Винокуров арифметика түөрт дьайыыларын уонна кыра тиэкистэри нууччалыыттан сахалыы тылбаастыырга үөрэппит. Уол үөрэҕин политическайдаах И.П.Цыпенко Чурапчыга арыйбыт оскуолатыгар салҕаабыт.

Саппыы 1905 с. Дьокуускайдааҕы реальнай училищеҕа киирбит. Онно үөрэнэр сылларыгар элбэхтик кинигэ аҕаар, В.М.Ионов тутар политическайдар бибиэтэкэларын туһанар. Ионов, Новгородов кэлин бэйэтэ этэриниэ, революцияҕа уонча кинигэни аҕарыгар талан биэрэр эбит. Бу сылларга Сэмэн Новгородов үөрэнээччилэр общественнай олохторутар кыттар, курдуоктарга сылдьар, саха уус-уран айымныыларын хомуйар, сурунан ылар буолар. «Саха сахата» диэн бастакы сахалыы общественнай-политическай уонна уус-уран сурунаалы тэрийэргэ комолоһор, хас да нуоруот ырыыларын бэчээттэтэр. Бу сурунаал 1912-1913 сс. тахса сылдьыбыта.

Училищетын ситиһиилээхтик бүтэрэн баран биир сыл Еловскай начальнай оскуолаҕа уонна Бүлүүтээҕи түөрт кылаастаах училищеҕа үөлэлиир. 1913 с. Петербурга барар уонна Петербурдаааҕы университет Илиитти факультетын арабско-персидско-турецкай тылы үөрэтэр салаатыгар киирэр. Итти сыл ахсыннарыллыбыт 21 саастаах устудьуон Бүтүн Россиятаааҕы норуот учууталларын съезтигэр кыттар, «Краткие сведения об якутах, их школы и их право на образование» диэн тиэмэҕэ дакылаат аҕаар. Бу дакылаатыгар оҕолор сахалыы үөрэнэллэрин соттоох саха национальнай оскуолатын арыйыы туһунан, сахалыы учебниктары таһаарыыны үбүлээбин наадатын этэр.

Биир сыл буолан баран үөрэнэр факультетын монголо-манньчуро-турецкай тылы үөрэтэр салаатыгар көчөр. Дойду кырдьаҕас университетыгар пуучча тылы үөрэтэр науканын уҥуохтуулаах дьонугар профессор, кэлин ССРС АН академига Л. В. Щербаҥа, профессор, кэлин ССРС АН академига А. Н. Самойловичка, академик В. Л. Котвичка, профессор, кэлин ССРС АН чилиэн-корреспондента И.А. Бодуэн де Куртенэҥа, профессор Е. Д. Поливановка уо. д. а. үөрэнэр. 1914 с. сайыныгар Орто уонна Илин Азиэны үөрэтэр комитиэт сорудаҕын толорон Таатта фольклору хомуйар, ол сорҕотун Антропология уонна этнография музейын хомуурунньутар кэлин таһаарбыта.

1915 сыл сайынын Удинскай губернияҥа аҕаарар, татаар тылынан практикаланар, баппкирдар истэригэр олорор теттиэрдэр уус-уран айымныыларын үөрэтэр. Бу сылларгаан саҕаланан саха тылын диринтик чинчийэр, саха фольклорун, түөлбэ тылын үөрэтэр, саха тылын *аҥын түүр* тылларын, монгол тылын кытта тэҥнии, о.д.а. үлэ арааһын ылтар. 1923 с. университеты ситиһиилээхтик бүтэрэн баран, илиитти тыллары чинчийэр институт монгольскай разрядыгар үлэҕэ киирэр, монгол тылын диринтэтэн үөрэтэр, онон Илиитти уонна Арктаатты литература уонна тыл историятын тэҥнэтэн үөрэтэр научнай-чинчийэр институкка научнай үлэһитинэн киирэр. Э.К. Пекарскай «Саха тылын тылдьыта» оногоруутугар бэрт элбэҕи комолоһор, үлэлиир.

Устудьуоннуур кэмнэригэр Бүтүн Россиятаааҕы народнай учууталлар съездэригэр кыттыыны ылар. Съезд үрдүк трибунатыттан саха национальнай оскуолатын арыйыы наадатын туһунан тыл этэр. Оччолорго бу олус хорсун туруорсуу этэ. С.А.Новгородов сахалыы сурук-бичик төһө кыалларынан дьон ылынарыгар судургу буолуохтаах диэн санаанан салайтаран, тылы таба суруйуута уонна сурук бэлиэтигэр көкө уларыйыылары киллэрэр. Ол быһыытынан сахалыы суруйарга хаппык да сурук бэлиэтин туруорбакка, улахан буукубаны туттубакка, «хайдах саҥарарын курдук суруй» диэн сүрүн бириинсибэ олохтуур. Оччотооҕу кэмнэ бу соттоох быһаарыныы этэ. Эмиэ бу кэмнэ С.А.Новгородов В.М.Ионов онорбут буукубаарын тэрдүгэн уларытарга, туһсаларга ылсан үөлэлиир уонна 1917 с. балаҕан ыйыгар «Сахалыы сурук-бичик» диэн букубаары лаппын алпабыытынан бэчээттэтэн таһаарар. Бу буукубаар историческай суолталаах диэхтээ соҕ: төрөөбүт тылы оскуолаҕа үөрэтиигэ олук уурбута. Саха букубаары туһанан, Бүлүү, Өлүөхүмэ оскуолаларыгар саха тылын үөрэтии саҕаламмыта.

1919 с. «Саха Омук» уопсастыба бэрэссэдээтэлинэн талыллар. Колчак быыстарыгар кэмнэтэ Саха сирин бассабыыктарын дьыалаларын *сиистэтийэлиир* комитиэккэ үөлэлиир. 1920 с. муус устар ыйыгар кини көҕүлээһининэн Дьокуускайдааҕы үөрэх салаатыгар Саха күбүөрүнэтин чинчийэр хос салаа тэриллибитэ. Онно этнография уонна лингвистика сиэксийэтигэр Өксөкүлээх Өлөксөй, Алампа Софронов уонна Новгородов бэйэтэ үлэлээбиттэрэ. 1922 с. Саха сирэ автономиялаах ороспуубулуо буолбутун кэнсэ Саха АССР Үөрэҕин Комиссариатыгар научнай салаа тэриллибитэ. Ол салаа "Сборник материалов по изучению Якутии" диэн биир нүөмэри таһаарбыта. Бу сыл Новгородов Максим Аммосовы кытта Наркомнацка Саха АССР сирин-уотун кирбиитин быһаарар хамыыһыйаҕа үлэлиир. 1923 с. «Аҕаар кинигэни» таһаарбыта.

С.А.Новгородов 1924 с. үлэтин үгэнигэр сылдьан ис тиибиттэн аҕыйах күн ыалдьан олохтон туораабыта. Семен Андреевич саха интеллигенциятын чаҕылхай бэрэстэбиитэлэ, сахатын норуотун үөрэхтээһиннэ, харанаттан сырдыкка таһаарыыта сүгүн онголлоох чулуу киһибитигэр буолар. Кинизэ сыһыаннаах икки улуу даата балиэтэнэр сылыгар биир дойдулаахтара, саха тылдаах барыта кини олоҕун, үлэтин туһунан билэр ыпык иэстээхпит.

Оксана ЖИРКОВА.

Санкт-Петербург Смоленскай кылабыыһатыгар С.А. Новгородов уҥуоҕар туруорулубут пааматынныык

Киһи уонна сокуон

СОКУОННАРГА УЛАРЫЙЫЫЛАР

Быйыл, 2016 сыл от ыйын 3 күнүгэҕи федеральнай сокуонна олоҕуран, Холуобунай Кодексаҕа уонна Холуобунай процессуальнай кодексаҕа көкө уларыйыылар киирбиттэрэ. Онно ыйыллараннан, киһи аан бастаан коннору уонна орто көрүнүөх ыарахан буруйдары онорбут буоллаҕына уонна буруйдаах тахсыбыт хоромньуну толуйбут буоллаҕына, ыстараан аннан баран холуобунай эпизиэтигэстэн босхолонуон сөп.

Оскотун кини буруйу бойдэтин чутас дьонтар уларыйыылар кулгээннивир сыалтан, политическай, расовай, национальнай, религиознай абаатыы көрүүттэн, эбэтэр ханнык эрэ социальнай группаҕа абаатыы көрүүттэн онорбут буоллаҕына,кырбаатыыта холуобунай эпизиэтигэскэ сирэй тардыллар. Алимены толообот дьонтто эмиэ декриминализация бэрэр. Итти буруйу онгоруута сирэй холуобунай эпизиэтинэскэ тардыллар, оскотун кини итти буруйу хаттаан онорбут буоллаҕына.

Иттии таһыннан уоруута холуобунай эпизиэтинэскэ тардыы суммата 1 000 солкуобайтан 2500 солкуобайга диэри улаатта. РФ ХК 159 ыст. (түөкүнүгэннэ) 5, 6, 7 чаастар эбиллэн биэрдилэр.

Быйыл, 2016 сыл балаҕан ыйын 27 күнүгэр Россия Үрдүкү суутун пленума административнай судопроизводство кодексын быһаарар уураах таһаарда. Саҥа киириилэргэн биирдэстэриннэн судургу көрүүнү сайыннарыыга уонна ханатыыга туһуламмыт. Сорох саҥа киириилэр подведомственноһы уонна подсудноһы үчүгэйдик быһааралар. Холобур, уураах биир бырааабылаан эбиллибит: Онно ыйыллараннан, Государственнай органнар уонна олохтоох бөһүөлэк салайыныы органнарын актара гражданскай бырааптары уларытар, тохтотор, олохтуур буоллахтарына, КАС бэрэдэрэннэн аанньыллыбаттар.

Сорох балаһыанньалар КАС 7-с главаларгаол эбэтэр, административнай искины барыллаан комуоскэһиин миэрэлэригэр аналлыт: Ол курдук суут административнай эпизиэттээччи мальн-сальн быыллыан сөп, эбэтэр кинини уонна атын сирэйдэри (суукка кыттыбат сирэйдэри) соттоох дьайыылары онгороллоругар эбэҕинэстэн сөп, эбэтэр дьайыылары онгороллорун тохтотуон, эбэтэр исполнительнай документаттан ирдэҕнини тохтотуон сөп.

Ону таһынан процессуальнай күннэтэн миэрэлэрэ быһаарыллыбыттар. Ол курдук суут процесс кыттыыларын этиитин кыччатарыгар, эбэтэр тыл этиитин тохтоторугар суут тустаа уураах таһаарара ирдэммит. Председатель итти боппуруоһу суут мунньаҕар быһаарар, итти миэрэни суут түмүк уурааҕын кытары үгэсүһүөхтээх эрэ сөп. Көтүтүлүбүт болдьоҕу чолугэр түһэриини суут орудэрэ ыпырбакка эрэ көрөр бырааптаах быһаарыллыбыт.

Маны таһынан уураах суукка ыпырыллары саахыллаабыт; онно ыйыллараннан, суукка ыпырыллары СМС билиэриилэриэннэн, эбэтэр электроннай почтаннан эмиэ ыытыахха сөп, итти барыта туппут киһи распискалаах буолуохтаах ыйыллар. Итиннинк быыстаас органнарын, олохтоох бөһүөлэк салайыныы органнарын, тэриллэтэри, дуоһунастаах сирэйдэри ыытыыхха собуо туһунан ыйыллар.

Маны таһынан уураах быыстаас субъектарын уурахтарын, дьайыыларын үгтэн балаһыанньаларын быһаарар. Суут административнай сайабылыанньа этиилэрин кытары баайыллыбат эрэдэри, киһи чиновниктар быһаарыыларын тоҕоостооҕун бэрэбиэркэлээбэт.

Ураах итини тэҥэ суут уураахтарын аанньыллыларын саҥа дакаастабыллары киллэрии уонна ирдэҕин туһунан туруорсуулардыгар апелляционнай инстанция аккаастыыр быраабы суох(быраабы аһара туһаныы уонна сууту уһатыы лаппы иккистээн, хаттаан барытын корбот диэн буоллаҕына үөрэтиллэр диэн быһаарбыттар.

КАС 20-с главата суут бастакы инстанциятын, апелляционнай инстанциятын мунньахтарын уонна процессуальнай дьайыыларын барытын аудиопротоколирование онороро диэн ыйар. Ол гынан баран суут мунньаҕын кыттыылаахтара кэлбэтэхтэриэ, эбэтэр суут кыттыылаахтара кэлэллэрэ булгуччута суох буоллаҕына аудиопротоколирование онгоҥуллубат диэн этэр.

Чурапчы оройуоннаах суута.

061.2-053 81(571.56-22)

ТИЭРГЭН

дьиэ кэргэннэ аналлаах балаҥа

Арыгыны кытта охсуһуу көрүүгэ аркыс. Ханнык да түгэнэн пахсар суол баарын курдук, арыгыгын да арааһар көрүү элбэх. Мугудай нэһилиэгэр ор сылларыгар „Сабах" эр дьон түмсүүгэ үлэлээн, үгүс киһи көмөр суолга уктэриигэр олук буолбута. Аҕа көлүөнэ холобурун бүтүн этэр көлүөнэ салгыыр. От курдук, „Сарыал" ыччат түмсүүгэ урукку уопуска олоҕуран, олоҕу чоллуук, спортсоктук олоруурга үлэлиир-хамсыыр. Түмсүү салайаачыта Радислав Катаков этэр саҥыгар туһуулаах-тахсыылаах олоҕун, сыыһатын-халытын кистэбэт, этэр ыччат сыртык ниинкэтигэр эрэллэх. Кинилиин ыарах көнсөтибитин билиһиннэрэбин.

- Аҕаастаныы диэн бинэр. Тулуйуохха иккки буолуоҕа. От кэм хайдах аҕыйыгай?

- Уонкайыыран, хайа баҕарар киһиэхэ киһини көмүскүүн иккиэн. Эр киһини кытта эр киһи көмүскүүгэ бэлэмнээбиппин диэн саныыбын. Арыгыгын аҕаастаммыт киһиэхэ сыл аайы кэм ыарахаттык аҕыр. Бинэр сылы биэнэк тулуйбут киһи эрэллэхтик салгыы айанныыр. Бириинэ оҕо эрдэхпитигэр эмэрдэҕэн кэбит буолламмыт; ким хайдах майгыннаҕын, ханнык кэмнэ саҥаны түөрүн, молгуурун, туох кинини орукуэрин, оҥорэрэрин барыа диэн биилэбит. Иннибит арыгы олус ор кэмнэ хаанна сылдьарын уонна тобоостоох кэмнэ иҥэр баҕаны уйгуннараарын эмиэ биилэбит. Аны туран туйгуйбут кэмнэ саҥа ааспаҕары эмиэ сатаабыа иккиэн. От да иннинэ бинэ бэйэбитин кэтэсийэн-маҥаснаан, ыарахан кэмнэрбитин тэннэ аҥарабыт; уоруттэ да, хомолноҕо да оруу чугастыт. Бүгүн 20-тэн таска эрэ эр дьон арыгыгын тоторуу аҕаастаан, барыа бинэргэ, диэн көрсэннэн туруҥан сылдьабыт.

- Дьахтар иҥэриэ эр туох саҥалаахха?

- Дьахтар арыгыга эр киһиэхэ түрдэннэк ыччаттарын барыа биилэбит. Көрсэн иэдэс дьахтар арыгы иҥэрэ олох сатаммат! От киһиэ хаг иҥэриэ эмиэ торуот буолуон сөп. Туттуган сылдьар киһиэхэ ойоҕо арыгы сыгтаах дуу, хотуочук дуу көлүөнэ тоҕо бэрт буолуой... Онон кырыгыар эмиэ хамсаныыларын

- Радислав, киһи арыгыга хайдах ылларарый? Хаанынан бэриэхтэр дуу; дьыаҥа быыкыарыыга дуу, кадыыс, кэм дьайыыга дуу? Эн туохтан от хайдаҕый? Арыгыгын хайдах аҕаастаммыккынный?

- Ким да арыгыгыт буолан тероббот буоллаҕа. Хаанынан иҥэ өтүүтэн бэриллэн сөп диэн суруйаллар. Аҕам арыгыны амсайбат киһи буолбатах. Ол эрдэ мин бэйэм хамыаннна дьайыыларын бэриммитим дэлэбит. Бинэни оскуоланы бүтэрэн, кисэ олохо үөскүүр кэмиэхэ арыгыны иҥэн буолуохтаҕын курдук ыгыллыбар. Арааҥ тэрээнинэргэ иҥэрик сылдьар киһини уханнан уурбат этибит. Тоторуутун, үрдүгүн, убаастаан көрүү баара да диэтэхтэринэ сыыһатым буолуо. Бинэни оҕо саастыгыттан хас да үсүн туруспутуман уханныыбыт. Онон аан бастаан арыгыны амсайыыны, ороҥнорэн, быраҕыннаныыкларын саҥалаан үүнэн кэлэн, кэбэтэн кэлэн иҥэнэн, аҥары баран этиҥнэн-охсуһуулу тэннэ аастыыбыт. Тоҕо да биилэтин да этэрбит иҥэн, хас да үсүбүт арыгыгын суорума суолламмыттара, дьыаҥалара аҥыы суоллан бардыта. Кэмнэр ыаллыбыттыт эрэрэ иҥэрбитин токтоноотохтуут. Онтон сылгаан көрсэтэрбитигэр сыыһан моҥнуур.

Дохотторбуттан эмиэ онтук булкуйа сылдьар кэммитэр көрсэбин оҕобутун туттуттан дойдуттан хаалбыта. Ол кэмнэ мин вируска хаптаран, быырбынан бальыыҥа киирбитим. Дипломмун комуоксэрэ сылдьар кэмим этэ. Кэлэн биилэбитим, иннэ онтон ыйбыт эбитиин. Быарым уханнык сүүрүөн, ор кэмнэ бальыыҥа сылгар кэммэр олоппун ырыгарбар сотноох биримэ баара. Дьоммун хайдах тоннороруттан, уоруоттан хайдах ыыгыбын, саҥыы хайдах буолабын диэн саҥа бөҕөнө түспүтүм. Көрсэммитэн сыл курдук биирдэ олорбокко, дьыаҥабыт саҥыыта ыйаан турбута. Уханнык дьыдьэйэн, хайдах-туох буоларым биилибэт кэмнэр ордук ыарахан тороҕуттэрбэр быыыыаҥа. Ийэм оҕуннан-майыыннан эмтэн ааахтар туруорбута. Саҥыы аны арыгыны амсайыа суох буолан тыыбыт биэрэн дьоммун тоннорбутум эрэдэ иккитэ-үстэ эмиэ сыыһа үөскэтэн ыыгыгаабыбыт. Эр киһи буолан баран тыыбар турбанахыыгын саҥа түүннэ эмиэ баара. Онтон эр саҥа ыыгыан, от кэмэ арыгыны амсайа иликтин.

Мин кэммутум иҥэн, дохотторум уларыйар саҥаларга суоҕа. Кинилэрдиин тэннэ сылдьыахтаах буолламмыт, туора соҕотох туран хаалбыт курдук буолбутум. Бинэ күн дьиэбэр хас да буолан кэлиэхтэр. Өр кэмэ испиттэрэ сирэйдэриттэн-харахтарыттан биилэрэ, бинэ уолбут көрсэн оҕолорунан баран хаалаллар муна сылдьалар. Ол олорон тохтообут; бырахтыт киһи дэстиэр. Мин сакааастаһыарга этим. Бастаан ким испит массыынатын биэрэр дэйэн карыбут. Онтон түмүккэ тэмэрийбит киһи хас биирдэбитигэр 50-туу тыһыынча биэрэрэ сакааастастыыбыт. Иҥэ сылдьар дьон эмиэтэрин умнуохтарын сөп этэ. Ол эрэдэ, үөрүөм иҥэн, ким саҥаатын күүгүнэн, ким эмтэнэн, барыа ыыгырыар турбуттара.

- Бинэ түмүүттэн иккиэ буолан кытта кэтибит. Ыарахан иннинээгэ оҕолоору кытта үлэбитигэр сайынны лаагыры, мастарыскыайы ыыганнаарыыбыт туһунан презентацияны кытыыны ылан, 50 тыһыынча харчыны наҕараадаламмыыбыт. Ол харчыбытын хайдах аҥарыыны туттарбытын суоттаабыт сылдьыабыт. Үлэбитин ыччаттар тайаа сэҥэрэллэр, толоҥуоммут ыоҥорин, ааҕарыгыттан үгүс киһи сурунна.

Бинэ улахан кыайыыбытынан нэһилиэктит маҕаһыыннарыгар уонна бирдиинсэ дьоҥҥо арыгы аҕыыламмытын тохтоппут. Бу бэйэ норуокун дьоҥун иҥэтэн хорбоон сиҥнит буолар. Арыгы аҕыыны сиригэр киһи кэлэн хаамар, дуоһуйа тыыллар, үлэлиир-хамсыыр. „Общественный контроль" хамсаанын итэҕэйэн дьоно буоларбытынан, общественнай бырааппыт көрүүгэ үлэлэбит.

- Эмиэ түмүүттүүгэр хайдах кэмпиэтэрин ааҕыы?

- Арыгыгын аҕыс аккаастаан иннинэ оҕоҕун арыгыга суох корор, элбэх дохотторлоноон, дьоҥҥо туһаны аҕалыан баҕарар хаҥа баҕарар этэр киһи кэмэрин сөп. Түмүү хас биирдии чиэмпэ аҥаа дастабырыанньалаах. Онтук туоһуну бу сылларга олус чугастык үлэлэстиг эдэйиибит көрсэтэ убаастыыр кэлибитигэр, Нижараан норуот эмчитэ Александра Петровна Егорованы туттарммыт; олус үөрбүтэ. Норуот мастара Борис Федорович Неустроевы – Мандар Уйу кытта эмиэ үчүгэй сыныаннаахтыт. Саха дьоно сиэрдэк, чөл оҕону оспоппорутар үгүс суоллаах кыттыһар дьоммутун олус сыанастыыбыт; ыытыыбыт. Бинэни үлэбитин уруус баҥыыта А.Т.Богомолов, Ил Дархан Е.А.Борисов, профессор К.Г. Баишев, чөл эрэлэ биэрэр. Онтон түмүүбүт кэнэҥ, бэйэбит эссэ бөҕөргөөн этэнтэ үлэлиир-хамсыыр быыммаахтыт.

Оксана ЖИРКОВА көмөлөстө.

Түмүү чилиэннэрэ Мандар Уйу кытта улуустааҕы эр дьон сүөһүгэр

- Аҕаастаныы диэн бинэр. Тулуйуохха иккки буоллаҕа. От кэм хайдах аҕыйыгай?

- Уонкайыыран, хайа баҕарар киһиэхэ киһини көмүскүүн иккиэн. Эр киһини кытта эр киһи көмүскүүгэ бэлэмнээбиппин диэн саныыбын. Арыгыгын аҕаастаммыт киһиэхэ сыл аайы кэм ыарахаттык аҕыр. Бинэ сылы биэнэк тулуйбут киһи эрэллэхтик салгыы айанныыр. Бинэни оҕо эрдэхпитигэр эмэрдэҕэн кэбит буолламмыт; ким хайдах майгыннаҕын, ханнык кэмнэ саҥаны түөрүн, молгуурун, туох кинини орукуэрин, оҥорэрэрин барыа диэн биилэбит. Иннибит арыгы олус ор кэмнэ хаанна сылдьарын уонна тобоостоох кэмнэ иҥэр баҕаны уйгуннараарын эмиэ биилэбит. Аны туран туйгуйбут кэмнэ саҥа ааспаҕары эмиэ саҥаатаа иккиэн. От да иннинэ бинэ бэйэбитин кэтэсийэн-маҥаснаан, ыарахан кэмнэрбитин тэннэ аҥарабыт; уоруттэ да, хомолноҕо да оруу чугастыт. Бүгүн 20-тэн таска эрэ эр дьон арыгыгын тоторуу аҕаастаан, барыа бинэргэ, диэн көрсэннэн туруҥан сылдьабыт.

- Дьахтар иҥэриэ эр туох саҥалаахха?

- Дьахтар арыгыга эр киһиэхэ түрдэннэк ыччаттарын барыа биилэбит. Көрсэн иэдэс дьахтар арыгы иҥэрэ олох сатаммат! От киһиэ хаг иҥэриэ эмиэ торуот буолуон сөп. Туттуган сылдьар киһиэхэ ойоҕо арыгы сыгтаах дуу, хотуочук дуу көлүөнэ тоҕо бэрт буолуой... Онон кырыгыар эмиэ хамсаныыларын

- Радислав, киһи арыгыга хайдах ылларарый? Хаанынан бэриэхтэр дуу; дьыаҥа быыкыарыыга дуу, кадыыс, кэм дьайыыга дуу? Эн туохтан от хайдаҕый? Арыгыгын хайдах аҕаастаммыккынный?

- Ким да арыгыгыт буолан тероббот буоллаҕа. Хаанынан иҥэ өтүүтэн бэриллэн сөп диэн суруйаллар. Аҕам арыгыны амсайбат киһи буолбатах. Ол эрдэ мин бэйэм хамыаннна дьайыыларын бэриммитим дэлэбит. Бинэни оскуоланы бүтэрэн, кисэ олохо үөскүүр кэмиэхэ арыгыны иҥэн буолуохтаҕын курдук ыгыллыбар. Арааҥ тэрээнинэргэ иҥэрик сылдьар киһини уханнан уурбат этибит. Тоторуутун, үрдүгүн, убаастаан көрүү баара да диэтэхтэринэ сыыһатым буолуо. Бинэни оҕо саастыгыттан хас да үсүн туруспутуман уханныыбыт. Онон аан бастаан арыгыны амсайыыны, ороҥнорэн, быраҕыннаныыкларын саҥалаан үүнэн кэлэн, кэбэтэн кэлэн иҥэнэн, аҥары баран этиҥнэн-охсуһуулу тэннэ аастыыбыт. Тоҕо да биилэтин да этэрбит иҥэн, хас да үсүбүт арыгыгын суорума суолламмыттара, дьыаҥалара аҥыы суоллан бардыта. Кэмнэр ыаллыбыттыт эрэрэ иҥэрбитин токтоноотохтуут. Онтон сылгаан көрсэтэрбитигэр сылдьан моҥнуур.

Дохотторбуттан эмиэ онтук булкуйа сылдьар кэммитэр көрсэбин оҕобутун туттуттан дойдуттан хаалбыта. Ол кэмнэ мин вируска хаптаран, быырбынан бальыыҥа киирбитим. Дипломмун комуоксэрэ сылдьар кэмим этэ. Кэлэн биилэбитим, иннэ онтон ыйбыт эбитиин. Быарым уханнык сүүрүөн, ор кэмнэ бальыыҥа сылгар кэммэр олоппун ырыгарбар сотноох биримэ баара. Дьоммун хайдах тоннорорбутум, уоруоттан хайдах ыыгыбын, саҥыы хайдах буолабын диэн саҥа бөҕөнө түспүтүм. Көрсэммитэн сыл курдук биирдэ олорбокко, дьыаҥабыт саҥыыта ыйаан турбута. Уханнык дьыдьэйэн, хайдах-туох буоларым биилибэт кэмнэр ордук ыарахан тороҕуттэрбэр быыыыаҥа. Ийэм оҕуннан-майыыннан эмтэн ааахтар туруорбута. Саҥыы аны арыгыны амсайыа суох буолан тыыбыт биэрэн дьоммун тоннорбутум эрэдэ иккитэ-үстэ эмиэ сыыһа үөскэтэн ыыгыгаабыбыт. Эр киһи буолан баран тыыбар турбанахыыгын саҥа түүннэ эмиэ баара. Онтон эр саҥа ыыгыан, от кэмэ арыгыны амсайа иликтин.

Мин кэммутум иҥэн, дохотторум уларыйар саҥаларга суоҕа. Кинилэрдиин тэннэ сылдьыахтаах буолламмыт, туора соҕотох туран хаалбыт курдук буолбутум. Бинэ күн дьиэбэр хас да буолан кэлиэхтэр. Өр кэмэ испиттэрэ сирэйдэриттэн-харахтарыттан биилэрэ, бинэ уолбут көрсэн оҕолорунан баран хаалаллар муна сылдьалар. Ол олорон тохтообут; бырахтыт киһи дэстиэр. Мин сакааастаһыарга этим. Бастаан ким испит массыынатын биэрэр дэйэн карыбут. Онтон түмүккэ тэмэрийбит киһи хас биирдэбитигэр 50-туу тыһыынча биэрэрэ сакааастастыыбыт. Иҥэ сылдьар дьон эмиэтэрин умнуохтарын сөп этэ. Ол эрдэ, үөрүөм иҥэн, ким саҥаатын күүгүнэн, ким эмтэнэн, барыа ыыгырыар турбуттара.

- Бинэ түмүүттэн иккиэ буолан кытта кэтибит. Ыарахан иннинээгэ оҕолоору кытта үлэбитигэр сайынны лаагыры, мастарыскыайы ыыганнаарыыбыт туһунан презентацияны кытыыны ылан, 50 тыһыынча харчыны наҕараадаламмыыбыт. Ол харчыбытын хайдах аҥарыыны туттарбытын суоттаабыт сылдьыабыт. Үлэбитин ыччаттар тайаа сэҥэрэллэр, толоҥуоммут ыоҥорин, ааҕарыгыттан үгүс киһи сурунна.

Бинэ улахан кыайыыбытынан нэһилиэктит маҕаһыыннарыгар уонна бирдиинсэ дьоҥҥо арыгы аҕыыламмытын тохтоппут. Бу бэйэ норуокун дьоҥун иҥэтэн хорбоон сиҥнит буолар. Арыгы аҕыыны сиригэр киһи кэлэн хаамар, дуоһуйа тыыллар, үлэлиир-хамсыыр. „Общественный контроль" хамсаанын итэҕэйэн дьоно буоларбытынан, общественнай бырааппыт көрүүгэ үлэлэбит.

- Эмиэ түмүүттүүгэр хайдах кэмпиэтэрин ааҕыы?

- Арыгыгын аҕыс аккаастаан иннинэ оҕоҕун арыгыга суох корор, элбэх дохотторлоноон, дьоҥҥо туһаны аҕалыан баҕарар хаҥа баҕарар этэр киһи кэмэрин сөп. Түмүү хас биирдии чиэмпэ аҥаа дастабырыанньалаах. Онтук туоһуну бу сылларга олус чугастык үлэлэстиг эдэйиибит көрсэтэ убаастыыр кэлибитигэр, Нижараан норуот эмчитэ Александра Петровна Егорованы туттарммыт; олус үөрбүтэ. Норуот мастара Борис Федорович Неустроевы – Мандар Уйу кытта эмиэ үчүгэй сыныаннаахтыт. Саха дьоно сиэрдэк, чөл оҕону оспоппорутар үгүс суоллаах кыттыһар дьоммутун олус сыанастыыбыт; ыытыыбыт. Бинэни үлэбитин уруус баҥыыта А.Т.Богомолов, Ил Дархан Е.А.Борисов, профессор К.Г. Баишев, чөл эрэлэ биэрэр. Онтон түмүүбүт кэнэҥ, бэйэбит эссэ бөҕөргөөн этэнтэ үлэлиир-хамсыыр быыммаахтыт.

Оксана ЖИРКОВА көмөлөстө.

Россияҕа Киинэ сыла

КИИНЭ ТЫЙААТЫРДАРА САНГА КИИНЭЛЭРИНЭН ҮӨРДЭЛЛЭР

Бу күннэргэ Россия киинэ тыйаатырдарыгар буола турар киинэлэргэн элбэх кэрээччүү мустут хартыыналартан биирдэстэринэн **„Дуэлянт“** диэн драма жанрыгар үөрүлүбут киинэ буолар. Киинэ сценарийа уонна режиссера Алексей Мизгирев Россия территориятыгар үөрүлүбут.

Киинэ геройа - телебүр иһин дуэлыга киирсэр профессионал. XVIII-XIX-с үйэлэргэ бэйэ чиҥин харыстаан дуэллар элбэхтик ыытыллыыллара. Хартыына кылабынай дьоруойа олоҕор улаханнык табыллар кинигэн аҕаҕылар. Киини дуэлыга киирсиэрин аҥыстан кыттар. Өлөр өлүүгэн куттаммат хорсун сүрэхтээх. Маннык үөлүгэн киини сокуонтан дьоруоҥнастыын тоҥнөрөр сыалларах. Киинэ технический оттуннан сонун эффектэрдээх. Кэрээччү сороҕор тыҥаан ыллар, арыт дьоруойу кытта тэҥнэ тыйыс буолар интэриэҥнэй түгэннэрдээх.

Кылабынай оруолга Петр Федоров үөрүлүбут. Киини тэҥэ Владимир Машков, Юлия Хлынина, Мартин Вуттке, Сергей Гармаш, Павел Табаков, Юрий Колокольников курдук таланнаах артыыстар оонньуулар.

„Жених“ киинэҕэ сүрүн оруолга Сергей Светлаков аҕыммыт. Киини уонна Александр Незлобин сценарийдарынан үөрүлүбүт киинэҕэ Кыайыы күнүгэр Россияҕа немец ыйынтэ Берлиннэ биллибит нуучча кыһын кэрэн көпсэтэ кэтэр. Дьаллаах паара дорообоҥҥо кыыс дьонун кытта биллиэҕэ айанныыр. Онно Алена урукаҥ кэрэнэ киинин бэйэлиэгэр тоҥнөрөр баҕаналаах кэтэр. Киинэ устата эр дьон бэйэ-бэйэлэрин кытта быһаарсыыларыгар аймахтара, дэриэбинэ олохтоохторо, ыаллыы көҥөн көлбит бизнесмен, муммут танкист, оннооҕор эриэн үөн кыттыгастаах буолан хаалаллар.

Артыыстар олус табыгастаахтык талыллыыллар. Корооччу бинтэ тыыныыннан чончожитик корер киинэлэр. «Comedy Club» сүгүрүйээччилэрэ сөбүлүүр резиденнэрин кордоруннүүлэрин, таба этиилэрин туга биилиэхтэрэ.

„Глубоководный горизонт“ киинэ 2010 с. Мексиканскай заливка буолбут ыарахан саҥаны историятыгар олоҕурбут. Күннэҕи олохох коннорду үөлүгэрин тоҥоро барбыт дьон алдьархайга түбэһиллэр. Ыксаллаах быыныыттан-майгыттан, олор өлүүгэн олохох дьылыыр, хорсун саная күүһүнэн быыһаныы туһунан көрсөллөр. Киинэҕэ олус табыллыыллар актерскай составтаах оонньообут. Марк Уолберг, Майкл Уильямс, Курт Рассел, Джимми Харрелл курдук Голливуд чаҕылхай артыыстара киинини хараҥаныннарар, ыксатар, арыт ыытар, уоскутар, үөрдэр, дьоллуур мүчүргэннэрэ оонньуулара күүтэр. Саахал тыаһа-ууһа, уота-күүһэ, дьон өлүүгүн алдьархайа олус итэҕэтиллэр.

Россияҕа Киинэ сылын киинэ индустриятын саҥа үөрүгэнэн билиигитин хаталыт, дуоһуйа сылыйыгыт!

Оксана ЖИРКОВА.

Palitra

Палитра МЕХА

АКЦИЯ

в ЦК "Айылгы"
12 и 13 октября (ср,чт)

НОРКА
от 29 000 руб.
до 89 000 руб. + Exclusive

МУТОН
от 9 000 руб.
до 35 000 руб. + Exclusive

*кредит
**рассрочка

В ОБЕД с 12 до 14 часов СКИДКА x2

РАБОТАЕМ с 10:00 до 19:00

МАХТАНАБЫТ

Күндү таптыыр уолум, убайбыт, аҕам Викторов Николай Егоровичы күн сиритэн олус соҕуччу сүгэрбит ыарахан күннэрбитигэр күүс-көмө, өй-санаа, өйөбүл буолбут Чакыр нэһилиэгин олохтоохторуттан, бастаан, нэһилиэк баһылыктара Т.В. Адамованан, айылҕаттан айдарыылаах А.М. Попова кыһаммыыттыгар, көмөтүгэр уонна улахан туттуллар тэриллэриэн көмөлөспүт И.С. Саввинова, Д.В. Сивцево, таайбыттыгар П.Н. Типовка, бырааттыгар, убайбыттыгар Е.Н. Гаврильевка ис сүрэхтэриттэн кыһаллан, барыы күүстэрин ууран, кордоҺуннүгэ көмөлөспүт дьоммутутар сыанна биллибит барҕа махтанабытын тиэрдэбит.

Махтанабыт биирдэ үөрүммит, устудьуоннаабыт доҕотторуттан, тиҥэх суолтар аҕаарсыбыт бар дьоммутутар. Эйигэн мэлдьи ырааҥ халлааны, этэҥнэ буолууну, чэгиэн дорообуйаны, дьолу-соргуну баҕарабыт.

Ийитэ Мария Николаевна, кыыһа, биирдэ тороппуттэрэ.

ЭҢЭРДЭЛИИБИТ!

Ытык-маны бэтэрээннэрбитин, Аан дойдутаабыт кырдьаҕастар күннэриэн уонна ***Клавдия Егоровна МАКАРОВАНЫ, Екатерина Михайловна ПЕТРОВАНЫ, Елена Ивановна СОФРОПОВАНЫ, Мария Ильинична ЕФРЕМОВАНЫ*** *үбүлүйдээх саастарынан итиэннэ-иччэтиэк эҥэрдэлиибит!*

Күндүтүк сатыыр, хаһыыр онгостор дьоммутугар чуолкай дьоҥҥун сыыһа танначчарынан кыыспыттаан мэлдьи үөрүү-көтүү үөскэтиэхтэр, чэгиэн-чөбдик туруоннаах буолуу, дьол-соргу тосхолоох үйэ үөскэтиэт диэн ахтыспыттын аныыбыт.

Библиотека хамыыстыбата.

БИЛЛЭРИИЛЭР / ОБЪЯВЛЕНИЯ

Убаастабыллаах Чурапчы улууһун олохтоохторо!

Чурапчы улууһутар Музей сылынан сибэскэтэн, улууспаабыт үөрэх управлениетын иһиннэ үөлүгэр "Педагогическай Албан аан" музейыгар экспонат быһыытынан былыргы үөрэх тэриллэрин мунньарбытынан көмөлөһүгүтүгэр кэрэхсэбиэт.

Аадырыспыт: Ленин аатынан уулусса, Олонхо дьиэтин 2-с этээһэ.
Телефоннар: 89841120815, 89141076397, 89841084829.

Соловьев нэһилиэгин Ытык кырдьаҕыа, үлэ, тыыл бэтэрээнэ, Саха АССР норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлүүр үөһүгэ, Саха Республикатын Бочуоттаах бэтэрээнэ, Чурапчы улууһун, Соловьев нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, таптыыр кэргэн, аҕа, эбээ, хос эбээ

МАКАРОВ Алексей Еремеевич

үөһүн ыарахан ыарыыттан өлөн туораабытынан, кэргэнигэр үлэ бэтэрээннэригэр Елена Ивановнаҕа, оҕолорутар Татьяна Алексеевнаҕа, Алексей Алексеевичка, Елена Алексеевнаҕа, Иван Алексеевичка, күүгэннэригэр Дмитрий Максимовичка, Андриан Васильевичка, кийиитэригэр, сиэнэриигэр, хос сиэнэриигэр, чугас аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммыттан тиэрдэбит.

Соловьев нэһилиэгин дьаһалтата, депутаттарын сэбиэтэ, кырдьаҕастарын сүбэтэ.

ИЗВЕЩЕНИЕ

Уважаемые субъекты малого и среднего предпринимательства!

Администрация МО «Чурапчинский улус (район)» объявляет о приеме документов на получение субсидий по межмуниципальной целевой программе «Развитие предпринимательства в Чурапчинском улусе на 2012-2016 годы» в следующих конкурсах:

1. «Предоставление грантов начинающим субъектам малого предпринимательства».
2. «Поддержка социально значимых услуг в сельских населенных пунктах».
3. «Поддержка местных товаропроизводителей в сельских населенных пунктах».
4. «Поддержка субъектов малого и (или) среднего предпринимательства, осуществляющих деятельность по присмотру и уходу за детьми дошкольного возраста» в рамках реализации пилотного проекта «Партнерство муниципальных дошкольных образовательных организаций и субъектов малого и среднего предпринимательства»

Прием документов с 06 октября по 20 октября 2016 года по адресу ул. Ленина, 41, каб.213.

График приема заявок: ежедневно в рабочие дни с 9 ч. 00 мин. до 12 ч. 00 мин., с 14 ч. 00 мин. до 17 ч. 00 мин.

Справки по тел. 41-120.

Комплект документации может быть получен всеми претендентами с официального сайта администрации муниципального образования «Чурапчинский улус (район)» по адресу: https://mr-churapinsky.sakha.gov.ru/

Күнүү биирдэ улаатыыт, үөрүммит табаарыскыт, доҕорбут, Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо

ПОПОВ Анатолий Николаевич

олус соҕуччу бүтүннү кэккэбититтэн туораабытынан, оҕолорутар, сиэнэриигэр, чугас дьонутар дириҥ кутурҕаммыттан тиэрдэбит.

1977с. оскуоланы бүтэрбит 24-с выпуск.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

- Таптыыр убайдара Попов Анатолий Николаевич олохтон туораабытынан, күнүү доҕоттортар Антонина, Иван Андросовтар дьиэ кэргэттэриигэр, аймахтарыгар устудьуоннааҕы доҕотторо Вера, Лариса, Мусе, Света, Ольга.

- Таптыыр кэргэнэ, аҕалара, эбээлэрэ, убайдара Попов Анатолий Николаевич ыарахан ыарыыттан соҕуччу бу дойдуттан барбытынан, кэргэнигэр Таньяна, оҕолорутар, сиэнэриигэр, баттыгар Тоня, кини дьиэ кэргэнигэр табаарыстара Виктория, Гаврил Кириллиэвич уонна кинилэр оҕолоро.

Дьокуускай куорат олохтооҕо, үлэ, тыыл бэтэрээнэ, СР Ис дьаһалатын министиэристибэтин бэтэрээнэ

ПРОКОПЬЕВ Николай Егорович

ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, кыһыгар, Болутур нэһилиэгин дьаһалтатын кылабынай специалистыгар Светлана Николаевнаҕа, барыы чугас аймахтарыгар дириҥ кутурҕаммыттан тиэрдэбит.

Болутур нэһилиэгин дьаһалтата, пенсионерлар сойуустара.

Кылабынай редактор – **А.А. ЗАХАРОВ.**
Эдиэктиир сэкиэтэрэ, сурук отдела – **А.Н. ЗАХАРОВА.**
Экономика, тыа хаһаайыстыбатын отдела - **А.М. СЛЕПЦОВ.**
Корреспоненнар – **О.В. ЖИРКОВА, С.А. ЖЕНДРИНСКЭЙ.**
Таҥаччы – **Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.**
Бэчээтчилэр – **С.А. ПАВЛОВ, Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.**

Тэрийэн таһаараччылар: СР Правительствата, Чурапчы улууһун "Сана олох" редакционнай-издательскай холбоһуук автономнай учреждение. Российскай Федерация Роскомнадзор СР управлениетыгар 2012 с. кулун тутар 15 күнүгэр регистрацииламмыт нөмэрэ – ПИ №14-0238.

АДАРЫСПЫТ: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". **Телефоннарбыт:** редактор – 41-332, отделлар – 41-265, 41-358. **E-mail:** sanaoloh@mail.ru, **сайт:** sanaoloh.ru

Бэчээккэ сакаас: № 109 (11276)
Кээмэйэ: 1 бэч. лист.
Тираж 1200.
Хаһыат сыаната: 10 сомк.

Сана олох

Анноторуттан тахсыбыт ресурсаттан ыытыллыбыт материаллар, сурааһынньыктар, ыытыллыбыт чемпионаттар, олимпиадалар туһунан сурах.

Хаһыат бэчээккэ бэриллэр графика: 16 ч 00 м. Бэчээккэ бэрилиннэ: 16 ч 00 м. "Сана олох" редакционнай-издательскай холбоһуукка 5.10.2016 с. офсетка бэчээттэнна. Аадырыһа: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Индекса: 54907. Хаһыат издиэлэҕэ устэ: оттуоруниьукка, чэппиэргэ уонна субуотаҕа тахсар.